

դաւաններն որպէս վիճակների առաջնորդներ արձանագրուած են կառավարութեան դիւանի մէջ և կառավարութեան աչքին կասկածելի եկեղեցական չը կայ, ուստի և ընտրելիների ցանկը ներկայացնելու կարիք չը կայ, մանաւանդ որ այդ դրութիւնը նախորդ շրջանի յոռի արդիւնքներից մէկն է:

Երբ այս առաջարկութեան համար առարկութիւն լինի դատական նախարարութեան կողմից, այն ժամանակ երես. ժողովը կը պատրաստի հնդանուն ցանկը:

— ❧ —

Օ Տ Ա Ր Ե Կ Ե Ղ Ե Յ Ի

ՊՐՈՒՍՏԱԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

(Церк. Вѣст.)

Սրբազնագոյն Սինօդը զգալով կենսաթոշակ հաստատելու անհրաժեշտութիւնը հոգեւոր դպրոցների ուսուցիչների և ուսուցչուհիների համար, յարաբերութեան մէջ է մտել պաշտօն նախարարութիւնների հետ, և Սինօդի ուսումնարանական յանձնաժողովի ծրագիրը քննուել է Ս. Սինօդի օբեր պրօկուրօրի օգնականի նախագահութեամբ և միւս նախարարութիւնների ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ: Մասնաժողովում մարտի 12-ին քննուելով կենսաթոշակի ծրագիրը, հաւանութիւն է գտել հոգեւոր դպրոցների ուսուցիչների և ուսուցչուհիների կենսաթոշակի յատուկ դրամարկի կազմելը անկախ միւս հաստատութիւնների նման դրամարկից: Ուսուցիչների կենսաթոշակի դրամարկին նպաստ պէտք է տայ կամ ոչ պետական գանձարանը, կը քննուի մարտի 19-ին ժողովում:

— Մոսկվայի բարեկարգիչների ժողովը կանոններ է մշակել քննելու եկեղեցական պաշտօնեաների թեթև գործերը, որոնք վերաբերում են նրանց հոգեւոր պաշտօնավարութեան և տնտեսական կացութեան:

Բարեկարգչական խորհրդի բաղկացութեան մէջ մըտնում են բարեկարգիչը որպէս նախագահ և բարեկարգչ-

չական ժողովում ընտրուած ու Մոսկվայի մետրոպոլից հաստատուած երկու քահանաներ եռամեայ ժամանակով: Խորհրդի այս երկու անդամների ընտրութիւնը կատարուած է բարեկարգչական շրջանի բոլոր եկեղեցական սրբազնագործ պաշտօնեաների մասնակցութեամբ, ուր քահանան ունի մի ձայն, սարկաւազը $1\frac{1}{2}$, և սաղմոսասացը $1\frac{1}{4}$ ձայն:

Ընդունելի չեն կարող լինել, դատի տակ եղողները, և նրանք, որոնք ենթարկուել են դատի տուգանքի, և այս մտած է նրանց ծառայական ցուցակի մէջ,

Բարեկարգչական խորհրդի իրաւասութեան ենթակայ են.

1, Սրբազնագործ-եկեղեցական պաշտօնեաների զանցառութիւնները պարտականութեան և վարքի վերաբերութեամբ, որոնք յայտնի վրաս կամ գայթակղութիւն չեն առաջացրել և առաջին անգամն է. Այս զանցառութիւններն են. սարկաւազի կամ դպրի ներկայ չը լինելը կամ ուշանալը ժամերգութեանը և արարողութիւններին, ինքնակամ բացակայութիւնը, կոպիտ վարմունքը գէպի եկեղեցու աւագերէցը:

2, Եկեղեցու միաբանների մէջ ծագած թուրիմացութիւնները զանձանակի, եկեղեցական հողից և շինութիւններից օգտուելու մասին:

Վհասի հատուցումն մինչև 25 ռ. և մինչև 100 ռ. անվիճելի պարտքի պահանջը: Հոգեւորականների որբերի և այրիների վէճերը եկեղեցու միաբանների հետ, որոնք կարող են փոխադարձ համաձայնութեամբ վերջանալ:

3, Ծխականների բողոքը տեղական հոգեւորականութեան վերայ, երբ վերջիններս խուսափում են հոգեւոր պահանջները կատարել, քաղուածներ և վկայականներ տալ եկեղեցական դօկումենտների համեմատ և չն. գործադարութիւնը տեղի է ունենում կամ բարեկարգչի բերանացի ծանուցմամբ կամ գրաւոր յայտարարութեամբ: Գործերն ու վճիռները արձանագրւում են կոնսիստորիայից տուած մատեանում: Բարեկարգչական խորհրդի վրճ-

ուից գժգոհները կարող են բողոքել թեմական իշխանութեան մի ամսուայ ընթացքում:

Բարեկարգիչները պարտաւոր են գործերի համար իւրաքանչիւր տարի մանրամասն հաշիւ ներկայացնել մետրոպօլիտին:

Մարտի 13-ին նիստում Ս. Սինօզը աւարտեց Հոգեւոր ճեմարանների նոր կանոնադրութեան քննութիւնը: Շուտով այդ կանոնադրութիւնը կը մատուցուի պատշաճ իշխանութեան ի հաստատութիւն, և կը գործադրուի 1911 թուից:

ՕՐԹՈՂՈՔՍ ԵԿԵՂԵՅԻ

Մարտի 3-ին վերջացել է յունաց պատրիարքական տագնապը: Տ. Յովակիմ պատրիարքը ընդունել է Սինօզին անդամակցող 11 մետրապօլիտների տեսակէտը: Եւ խառն ժողովի քաղաքական անդամներին հրաւիրելով ասել է. «Իբրև պատրիարք, իբրև հայր և իբրև մարդ ձեզնից խնդրում եմ, որ նկատողութեան առնէք, թէ ազգի գերագոյն շահերի համար և ազգի այժմեան վիճակը ի նկատի ունենալով որոշեցի Յուն վարի 12-ին նիստի տեղեկագիրին հաւանել, վաղը պէտք է նախագահեմ Սինօզի նիստին և գործակցութիւնս վերսկսեմ: Սակայն ինձ եմ վերապահում ներկայացնել դիտողութիւններս: Չեր յայտնած յարգանքի ու վստահութեան համար երախտագիտութիւնս յայտնելով խնդրում եմ, որ հաւանէք այս որոշումիս»:

Մարտի 4-ին Սինօզը գումարուել է Տ. Յովակիմ պատրիարքի նախագահութեամբ: Պատրիարքի և մետրապօլիտների հանդիպումն շատ սրտաշարժ է եղել: Այն մետրապօլիտները, որոնց պատճառով ծագել էր պատրիարքական տագնապը, որոնց հակառակ էր պատրիարքը մօտիկ ժամանակում կը հրաւիրուեն Սինօզի նիստերին մասնակցելու:

ՄԻՍԻՑՆԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ.

1910-ի Յուլիս ամսին Էդինբուրգում

Գումարուելիք Համաշխարհային Միսիոնարական

Յանձնաժողովը (Worlds' missionary Conference 1910)

Շատ շրջաններում մի տիրող տրամադրութիւն կայ կասկածով վերաբերուելու յանձնաժողովների օգտակարութեանը. այդ կասկածին յարողները իրաւացի կերպով նկատել են, թէ այդ տեսակի ձեռնարկութիւնները բաւականաչափ մտածողութիւն, ժաժանակ և եռանդ են սպառում, որ շատ անգամ աւելի ցանկալի կլինէր հուրիւր հէնց այն խաղաղ ու հաստատուն դատին, որի համար այդ ժողովները կազմակերպուել էին։ Այն բանը, որ եթէ կարելի լինէր աշխարհը բարեկարգել բոլորն ոգևորութեամբ ի ժողովներով, ճարտասանութեամբ և մեծահատոր տեղեկագրներով այդ ցանկալի արդիւնքին մարդիկ արդէն շատուց ի վեր պէտք է հասած լինէին։ Ուրեմն առաջ քան թէ գրելու վերոյիշեալ յանձնաժողովի ծրագրի մասին, կարծեմ՝ անտեղի չի լինիլ մի երկու խօսք ասել այն շարժառիթների մասին, որոնք կարծել են տալիս թէ համաշխարհային միսիոնարական այս ժողովը չպիտի լինի աշխատանքի և եռանդի ի դուր վատնում, այլ դորձնական կերպով այդ պիտի նպաստէ քրիստոնեայ աշխարհի բոլոր իղձերի ու փափագների իրագործմանը։

Ամենից առաջ աշխարհիս երեսին ներկայ տիրող հանգամանքները ստիպողական ու լուրջ ուշադրութիւն են պահանջում քրիստոնեական եկեղեցուց։ Մտքի և գործի ամեն մի ասպարիզում խնդիրները դուրս են եկել այն երբեմնեան դրութիւնից, որ կարող էին վճռուել Եւրոպայի կամ Հիւսիսային Ամերիկայի բացառիկ միջամտութեամբ. նոքա այժմ աւելի ստանում և ստացել են համաշխարհային բնոյթ և ժամանակ է, որ եկեղեցին սովորի նայել մարդկութեանը իբրեւ մի ամբողջութեան, եթէ

ուղում է գոյութիւն ունենալ գալիք սերունդների համար։ Ասիայի զանազան երկիրներում տիրող նոր շարժումները մի ահաբեկին ոյժ են ներկայացնում, որ եկեղեցին նկատողութեան պիտի առնի և ջանայ ուղիղ ճանապարհի վրայ դնել։ Կոնգո—ի կառավարութեան գիրքը և հարաւային Աֆրիկայի բնիկների հարցը, որ հասարակութեան ուշադրութեան գլխաւոր առարկան են կադմում, ցոյց են տալիս այն հանգամանքը, թէ ինչքան բարոյական բարդ խնդիրներ են պարունակում քրիստոնեայ աշխարհի և աֆրիկացիների յարաբերութիւնները։ Այս տեսակ ծանր ու նշանակալից խնդիրների գոյութիւնը կհաստատէ այն փաստը, թէ անարգար պիտ լինէր, եթէ քրիստոնեայ եկեղեցին հարկաւոր եղած ուշադրութիւն չդարձնէր դէպի այս տեսակ կարեւոր ու կենսական խնդիրները։

Այս համաշխարհային յանձնաժողովը ամենից լուրջ ջանքն է, որ եկեղեցին մինչև այժմ արել է քննելու ամբողջ ոչ քրիստոնեայ աշխարհի հարցը։ Այն բոլոր անձինք, որոնք թէկուզ ամենաազօտ կերպով զգացել են այն բոլոր խնդիրների բարդութիւնը և լրջութիւնը, որոնք ստեղծուել են ներկայումս ազգերի փոխադարձ յարաբերութիւնների մէջ, և որոնք հաւատում են, որ կրօնը մարդկային կեանքի հիմնական և կարեւոր խնդիրներից մէկն է, անշուշտ չեն կասկածի այս ժողովի անհրաժեշտութեան վրայ։ Այս ժողովը ոչ մի կերպով նպատակ չունի եկեղեցու ուշադրութիւնը գրաւելու կամ երեւակայութիւնը բորբոքելու։ Սա մի անկեղծ փորձ է մի լուրջ դործի համար, որ նպատակ ունի մի այնպիսի ելք փնտռելու միասնօնարական դործի համար, որպիսին ժամանակի տագնապալից վիճակը պահանջում է և այս դործը կատարուում է մի այնպիսի ընդարձակ ծրագրով, որպիսին մինչև այժմ չի եղել։ Ութը հետախուզող մասնաժողովներ (commissions), ամեն մէկը բաղկացած 20-ական ակադեմիկոս անձերից, աշխատանքի են ձեռնարկել համաժողովից 18 ամիս առաջ։ Այդ ականաւոր անձանց շար-

քում են եւրոպայի և Ամերիկայի միասփոնարական գործի գիտնական զեկավարները և առաջնորդները, բացի սըրայից շատ նշանաւոր աստուածաբաններ, մանկավարժներ, ռուսացապետներ և մարդիկ, որ մեծ դիրք են գրաւում հասարակութեան մէջ, նուիրել ու նուիրում են իրենց առանձնապատուկ ձիրքերն ու փորձառութիւնը այս մեծ գործին: Այս մասնաժողովների արգելիւնքները խիստ տեսական ու ակադեմիկ լինելը արգելելու համար նշանակուած են ամեն մէկի համար երեք կամ չորս անգամներ, որոնք օտար երկիրների միասփոնարական գործում տարիների փորձառութիւն ունեն: Ամեն մի մասնաժողովի հետ գործակցել են 100-ից մինչև 500 առաջնորդող ընդհանուր և օտար միասփոնար գործիչներ, որոնցից 100-աւոր գնահատելի յօդուածներ են ստացուել զանազան խնդիրների մասին: Այս յօդուածները մի կերպ պատասխան են խնամքով պատրաստուած հարցերի, որը ժամանակին կեդրոնական կազմակերպող ժողովը ուղարկել է նրանց և այժմ զբաղուած է ստացուած պատասխանների մանրակրկիտ հետազօտութեամբ:

Այս բաղձալի և դժուար գործի յաջողութիւնը կախուած է այն բանից, թէ այդ ինչպէս կզեկավարուի: Եթէ այդ կատարուեց այնպէս ինչպէս ցանկալի է, այն ժամանակ մասնաժողովների տեղեկագիրը մի անզուգական հեղինակութիւն կդառնայ, որին ամեն ոք կարող կլինի դիմել միասփոնարական հարցը լրիւ կերպով ուսումնասիրելու համար: Աւելի կարեւոր կլինի այն կազդուրիչ զարկը, որը եկեղեցու մտաւորական մասը կստանայ այս տեսակի մի ընդարձակ ու լուրջ հետազօտութիւնից: Մինչդեռ տարբեր միասփոնարական ընկերութեանց գործելակերպը և ունեցած արգելիւնքների ուշադիր համեմատութիւնը անսահմանօրէն շահեկան պէտք է լինի և կարելի պիտի դարձնի համաշխարհային եկեղեցու համար կազմակերպել մի միասփոնարական քաղաքականութիւն և գործելակերպ, ինչպիսին ներկայ հանգամանքները անհրաժեշտ կգարձնեն: Յանձնաժողովի մի այլ հանգամանք, որ

շատերին հետաքրքրում է, այն է, որ այդ կարող է մեծապէս նպաստել քրիստոնէական եկեղեցու միութեան գործին: Զարմանալի չէ տեսնել, որ շատ խոհուն անձինք քրիստոնէութեան ապագայ յաղթանակը մի ընդհանուր միացեալ եկեղեցու մէջ են տեսնում:

Եկեղեցու միութեան գործին յանձնաժողովը ձեռնհաս չպիտի լինի ուղղակի կերպով նպաստելու: Այդ տեսակ մի գործի շահեկանօրէն դատելու և իրագործելու խնդիրը պէտք ունի նախապատրաստական ջանքերի, դեռ պէտք է պատրաստել քրիստոնեայ մարդկութեան սրտերն ու մտքերը այդ երջանիկ օրուայ համար: Այս հարցը, թէ քրիստոնեաները իբրև մի ամբողջութիւն պիտի աչքի առաջ ունենան ոչ քրիստոնեայ աշխարհը և իրենց պատականութիւն դէպի նրանց՝ աւելի կարևոր կլինի միութեան գործը առաջ մղելու համար, քան թէ վաղաժամ վիճաբանութիւնները:

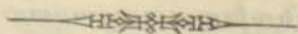
Յանձնաժողովի համար ծախսում է միայն Անգլիայում 7000 անգլիական ոսկի, իսկ Եւրոպայի և Ամերիկայի ներկայացուցիչների ծախսը դրանից էլ աւելի կլինի: Պաշտօնական ներկայացուցիչների թիւը ակնկալում է որ 1100-ի պիտի հասնի, որոնց ժողովները տեղի կունենան Assembly Hall-ի մէջ: Մի այլ շարք ղուգընթաց ժողովներ ևս պիտի կազմակերպուին «Aynod Hall»-ի մէջ 2000 անձանց համար, որին ներկայ կլինին բարձրաստիճան հոգեւորականներ, հռչակաւոր աշխարհականներ և մարդիկ, որոնք իրենց կեանքը նուիրել են մատաղ սերնդի դաստիարակութեան գործին: Բացի այս երկու ժողովներից մի շարք ժողովներ ևս կլինին երեկոները էդինբուրգի և Գլազգօ-ի մէջ հասարակութեան համար: Ժողովները կըսկսուէին Յունիսի 8-ին և կվերջանան Յուլիսի 27-ին:

Մասնաժողովների արած հետազօտութիւնների արդիւնքները, ժողովների և յանձնաժողովի նիստերի րոպէագրութիւնները և այլ կարևոր ուսումնասիրութիւնները քրիստոնէութեան տարածման գործի մասին կտպագրուեն 9 առանձին հատորներով, որոնցից առին մէկը 3—400

էջից պիտի բաղկացած լինի: Այս տեսակի մի մեծ աշխատութիւն ամենի համար ձեռնառու, մատչելի և ինչքան կարելի է արժան դարձնելու համար ոչ մի ջանք չի խնայուի: Օտար երկրների համար գինը 18 շիլին է լինելու ճանապարհածախսով:

Ռուսաճող Մ. Բ.

Էդինբուրգ (Սկոտլանդ)
14-ն Մարտի 1910 (ն. Տ.)

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲԱԴԱԳԻՒՂԻ ԱՌԵՐՈՒՄԸ

Ա. Զ. Դ.

1905 ու 1906 թուականների Հայ-թրքական ընդհարումները յանկարծակի ծնունդ չէին, այլ հատարակային կաղամալութեան և բաղաբական կեանքի արտայայտութիւններ: Դրանց լուսաբանելը ապագայ պատմաբանի գործն է որ ներկայ սերնդից կպահանջի կարելոյն չափ շատ պատմական նիւթերի մատակարարումն: Այժմ, երբ այդ շարաբաստ ընդհարումները վերջացել են և մտքերը հանգարտել՝ մեզ, ահանատեսներին և ժամանակակիցներին վերայ պարտք կայ անկողմնապահութեամբ ամփոփել և դատաւորել նիւթերը ապագայ պատմիչի գործը զիւրացնելու համար:

Ձեռնարկելով մի շարք ընդհարումների ժողովածու՝ աշխատութեանս հեղինակը աչքի առաջ է ունեցել վերոյիշեալ նպատակը:

Ներկայումս տալով Բագայի աւերման պատմութիւնը, հեղինակը հարկ է համարում ծանուցանել, որ նա իւր նիւթերը ժողովել է 1906 ու 1907-ին անմիջապէս այն՝ ոչ սակաւաթիւ արժանահաւատ անձինքներից, որոնք ենթարկուել են ազգէտին ու ահանատես են եղած:

Նիւթերը արձանագրուած են համեմատական վերաստուգութեամբ և կարելոյն չափ անկողմնապահութեամբ.

1909 թ. Յուլիս. Բագու.

Հեղինակ